

ผึ้งบำบัด (Apiherapy)

คำจำกัดความ

ผึ้งบำบัด (Apitherapy) หมายถึง การบำบัด บรรเทา รักษาโรคและอาการโดยใช้ผลิตภัณฑ์ผึ้ง อันได้แก่ น้ำผึ้ง เกสรผึ้ง นมผึ้ง พรอพอลิส (ไขผึ้ง) และพิษผึ้ง

ประวัติความเป็นมา

ต้นกำเนิดของการใช้ผึ้งบำบัด หรืออะพิเธอราพี นั้นยังไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าวิธีการเหล่านี้เกิดจากที่ใดเป็นชาติแรก แต่มีร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชนชาติกรีก ยิวิปต์ และจีน ที่มีการใช้น้ำผึ้งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ยุคโบราณซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ Veda และ Bible ว่ามีการใช้ผลิตภัณฑ์ผึ้งมากกว่า ๔,๐๐๐ ปี ซึ่งน้ำผึ้ง ไขผึ้งและผลิตภัณฑ์ต่างๆจากผึ้ง ได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในอียิปต์ ในสมัยอียิปต์โบราณ ตีศแพทย์ชาวกรีกที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการแพทย์ตะวันตก ยังพบว่ามีการใช้พิษผึ้งเพื่อรักษาอาการเจ็บไขข้อและโรคปวดข้อ ในประวัติศาสตร์ของประเทศจีนมีการกล่าวถึงการใช้ผึ้งต่อยเพื่อรักษาโรคมานานกว่า ๓,๐๐๐ ปี ปัจจุบันมีหลายประเทศได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องให้ใช้รักษาคนไข้ได้ วิธีการนี้ใช้หลักการเดียวกับการผึ้งเข้ แต่ต่างตรงที่พิษผึ้งที่ถือกันว่าเป็นยาธรรมชาติสำหรับคนไข้ที่ได้รับการรักษาด้วยวิธีอื่น ๆ แล้วไม่ได้ผล การรักษาด้วยวิธีนี้นับได้ว่าเป็นทางเลือกใหม่สำหรับคนไข้อีกทางหนึ่ง

หลักการทำงาน

ผึ้งบำบัด (Apitherapy) เป็นการรักษาโดยใช้ พิษผึ้งที่ประกอบด้วยสารทางเคมีที่มีฤทธิ์ไปกระตุ้นร่างกาย ให้ผลิตสารออกมา ซึ่งมีประโยชน์ในการรักษาโรคและอาการต่างๆ โดยใช้จุดผึ้งเข้ของการแพทย์แผนจีน มีการใช้มารักษาผู้ป่วยมานานกว่า ๓,๐๐๐ ปี

พิษของผึ้ง (Bee venom)

พิษผึ้ง (Bee venom) คือ สารประกอบโปรตีนที่ผึ้งงานปล่อยออกมาจากต่อมสร้างพิษผ่านออกมาทางท่อเหล็กใน น้ำพิษที่ผึ้งงานผลิตขึ้นถูกเก็บไว้ในถุงน้ำพิษที่อยู่ส่วนปลายของช่องท้อง โดยมีท่อต่อเชื่อมกับอวัยวะที่เรียกว่า เหล็กใน เหล็กในผึ้งงานมีกล้ามเนื้อที่ควบคุมการทำงานของถุงน้ำพิษ ผึ้งงานต้องกินเกสรและน้ำหวานจากดอกไม้ เพื่อนำไปผลิตน้ำพิษ ผึ้งงานเมื่อเกิดขึ้นมาในระยะแรกนั้นยังสร้างพิษไม่ได้ หลังจากอายุ ๑๔ วัน ปริมาณพิษผึ้งจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันรังจากศัตรู ในช่วงที่มีเกสรและน้ำหวานอุดมสมบูรณ์ จะทำให้น้ำพิษเพิ่มขึ้นและมีความเข้มข้นมากขึ้น ถุงน้ำพิษของผึ้งพันธุ์ ผึ้งหนึ่งบรรจุน้ำพิษได้ประมาณ ๐.๓ มิลลิกรัม

พิษผึ้งมีลักษณะเป็นของเหลว ไม่มีสี มีรสขม มีกลิ่นหอมอ่อนๆของสารระเหย มีฤทธิ์เป็นกรด จะปล่อยพิษปริมาณ ๐.๑ mg ต่อการต่อยหนึ่งครั้ง ผลของพิษผึ้ง

ผลต่อระบบประสาท (Nervous system) ทำให้เกิดอาการปวดเฉียบพลัน ขณะเดียวกันสามารถลดอาการปวดชนิดเรื้อรังได้

- ผลต่อระบบไหลเวียนโลหิต (Circulatory system) ทำให้ความดันโลหิตลดลง และลดความหนืดของเลือด
- ผลต่อโลหิต (Haematological effect) มีฤทธิ์สกัดการแข็งตัวของเลือด

๓. ผลต่อระบบภูมิคุ้มกัน (Immunological effect) ทำให้เกิดการอักเสบ และฤทธิ์ด้านการอักเสบ โดยกระตุ้น Pituitary Adrenal axis ให้ผลิต Cortisol สารที่พบและออกฤทธิ์ เป็นสารพวก Peptides ได้แก่ Melittin Apamin Mast cell Adolapin นอกจากนี้จะมี Enzymes พวก Phospholipase A๒ Hyaluronidase และอื่นๆในจำนวนไม่มาก การใช้ผึ้งรักษาเป็นการแพทย์ทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่ง โดยต่อยด้วยเหล็กในตรงบริเวณที่มีอาการกดเจ็บ และใช้หลักการแพทย์แผนจีนตามจุดต่างๆที่ใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้อง พิษผึ้งมีฤทธิ์บำบัดหลายอาการ โดยเฉพาะแก้ปวด ช่วยปรับภูมิคุ้มกัน ลดการอักเสบเป็นต้น ความสำเร็จในการบำบัดรักษานั้นขึ้นอยู่กับสภาพคนไข้แต่ละคน บางคนใช้ผึ้งต่อยครั้งเดียวก็ดีขึ้น บางคนต้องรับการรักษาอย่างต่อเนื่อง หรืออาจใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์จากผึ้ง

ข้อบ่งใช้

โรคและอาการที่เหมาะสมแก่การบำบัดด้วยผึ้งบำบัด แบ่งเป็น ๔ กลุ่มด้วยกัน คือ

1. กลุ่มอาการปวด ได้แก่ อาการปวดจากสาเหตุต่างๆ เช่น ปวดศีรษะเรื้อรัง ไมเกรน ปวดเอว ปวดไหล่ ปวดขา ปวดต้นคอ ปวดประจำเดือน คอตกหมอน อาการมือชา
2. กลุ่มอาการไขข้อ ได้แก่ อาการอักเสบของข้อต่อ เอ็นและเยื่อหุ้มข้อ เช่น ข้ออักเสบ
3. รูมาตอยด์ อาการปวดจากข้อเข่าเสื่อม นิ้วล็อก เส้นเอ็นอักเสบบริเวณต่างๆ ข้ออักเสบจากโรคเก๊าต์
4. กลุ่มโรคและอาการอื่นๆ เช่น ริดสีดวง ตะคริว ภูมิแพ้ไซนัสอักเสบเรื้อรัง อาการนอนกรน แขนขาอ่อนแรง โรคอัลไซเมอร์

การวินิจฉัยและการรักษา

การวินิจฉัยโรคตามอาการที่พบบ่อยมาพบ หรือวินิจฉัยตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยมีการทดสอบอาการแพ้พิษผึ้งก่อนให้การรักษาประมาณ ๓๐ นาที เมื่อไม่มีอาการแพ้จึงเริ่มให้การรักษาต่อไป

การรักษาด้วยผึ้งบำบัด จะมี ๓ วิธีคือ

๑. การใช้เหล็กในของผึ้งต่อยรักษาโดยตรง แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ

๑.๑ ต่อยตรงจุดกดเจ็บ (Trigger point)

จุดกดเจ็บ หมายถึง จุดที่กดลงไปแล้วรู้สึกปวด เจ็บแปลบๆ เหมือนมีก้อนแข็งๆ เล็กๆ อยู่บริเวณใต้ผิวหนังเป็นบริเวณที่มีอาการเจ็บปวดมากที่สุด การหาจุดกดเจ็บทำได้โดยการใช้นิ้วมือคลำดูบริเวณที่มีอาการแล้วค่อยๆ กดลงทีละจุด ประเมินระดับความเจ็บปวดเพื่อการวินิจฉัย ถ้าผู้ป่วยแสดงอาการเจ็บมาก หรือบอกว่าเจ็บ แสดงว่าเป็นจุดที่มีปัญหา ซึ่งนิยมต่อยผึ้งบริเวณจุดนี้ เช่นกลุ่มอาการปวดต่างๆ ปวดหัวไหล่ ปวดเข่า ปวดเอว ปวดขา ฯลฯ

๑.๒ ต่อยตามจุดบนเส้นลมปราณ

การต่อยผึ้งตามจุดบนเส้นลมปราณ ใช้หลักการต่อยเหล็กในผึ้งลงตรงจุดที่ใช้ในการฝังเข็มคล้ายๆ กับการฝังเข็ม แต่เปลี่ยนจากเข็มมาเป็นเหล็กในผึ้ง โดยจะให้สรรพคุณเหมือนกับการฝังเข็ม แต่ในเหล็กในผึ้งมีพิษผึ้งซึ่งจะเป็นการบำบัดที่แตกต่างจากการฝังเข็มทั่วไป

๒. การใช้พิษแห้ง

ในการรักษาโดยใช้พิษแห้ง จะใช้หลังจากการต่อยผึ้งหรือกรณีผู้ป่วยไม่ประสงค์ให้ผึ้งต่อยโดยตรง วิธีการใช้พิษแห้งจะใช้ร่วมกับเครื่องกระตุ้นไฟฟ้า เพื่อให้เกิดการผลึกพิษแห้งเข้าไปช่วยบรรเทาหรือรักษาบริเวณที่มีอาการปวดต่างๆ เช่น ปวดสันเท้า ปวดหลัง ปวดไหล่ ปวดข้อศอก ปวดข้อมือ เป็นต้น

๓. การใช้พลาสติกพีชฝึ้งหรือยางฝึ้ง

การใช้พลาสติกพีชฝึ้งจะใช้ในการรักษาหลังจากต่อยฝึ้ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษามักจะใช้ร่วมกับการรักษาที่ต้องการความต่อเนื่อง เช่น การต่อยฝึ้งเพื่อเลิกบุหรี่ ปวดข้อศอก ปวดสันเท้า เป็นต้น

การเตรียมตัวผู้ป่วยก่อนการบำบัดรักษา

สำหรับผู้ป่วยที่ต้องการรักษาด้วยวิธีฝึ้งเหล็กไนฝึ้ง ต้องได้รับการทดสอบการแพ้พีชฝึ้งก่อน เมื่อร่างกายไม่มีปฏิกิริยาต่อต้าน ก็สามารถฝึ้งเหล็กไนได้

การเตรียมผู้ป่วย

๑. ไม่หิวหรืออิมจนเกินไป
๒. ถ้ามีอาการตื่นกลัว โกรธ ตื่นเต้น ให้ผู้ป่วยนอนพักจนกว่าอาการจะสงบ
๓. หากมีเหงื่อออกมาก อ่อนเพลีย ควรให้นอนพักจนเป็นปกติ
๔. ก่อนทดสอบอาการแพ้พีชฝึ้ง ควรงดอาหารทะเล แอลกอฮอล์หรือสิ่งที่เคยทำให้แพ้
๕. ไม่มีประวัติติดยา แอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่จัด

ข้อควรระวัง ผู้ที่ไม่เหมาะต่อการรักษาด้วยฝึ้งบำบัด

๑. ผู้ป่วยโรคหัวใจและโรคไต
๒. ผู้ป่วยกระดูกหักที่ต้องการต่อกระดูก
๓. หญิงตั้งครรภ์ หรือระหว่างให้นมบุตร
๔. สตรีระหว่างมีประจำเดือน
๕. ผู้ที่มีประวัติเลือดออกมากผิดปกติ
๖. เด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๑๐ ขวบ
๗. อาเจียน ท้องเสียเฉียบพลัน
๘. ผู้ป่วยโรคติดเชื้อเฉียบพลัน
๙. ผู้ที่สุขภาพไม่แข็งแรง อ่อนแอ ซีด
๑๐. ผู้ดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่

บทความอ้างอิง

<http://www.mfu.ac.th/other/apitherapy/knowledge.php>

<http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๕๐๐๐๑๒๗๒๒๙>

<http://www.pattayadailynews.com/th/๒๐๑๐/๐๖/๐๘>

http://www.acfs.go.th/news_detail.php?ntype=๐๙&id=๘๙๒๑

<http://www.bigbeeclinic.com/TriggerFinger.php>

<http://www.bigbeeclinic.com/Apitherapy๒.php>

<http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๕๐๐๐๐๖๐๘๕๔>